

LĂZILE FAMILIEI EMINOVICI DE LA IPOTEȘTI

Oana Petronela BUZATU-ILIESCU
Muzeograf,
Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”

Lăzile și cuferele, de diferite dimensiuni și de greutate diferită, mai simple sau mai sofisticate, din piele, lemn sau metal, erau în plină funcționalitate în secolul al XIX-lea. Ele serveau drept spațiu de depozitare/păstrare (dacă mai aveau și un lacăt – și de securizare), de transportare a lucrurilor (călătorii își luau cu sine lăzi și cufere), de mobilier și chiar de semn de diferențiere (dacă ne gândim la lăzile de zestre). Ladă de zestre, cufăr cu acte, ladă cu manuscrise – determinativele precizează utilitatea și funcția acestor piese, iar ultima sintagmă trimite, negreșit, pentru orice român, la lada cu manuscrisele eminesciene. Obișnuința lui Eminescu de a purta cu sine o ladă venea dintr-o particularitate a secolului XIX și a secolelor anterioare, era una proprie lui, motivată prin necesitatea de a reveni continuu la cele scrise și, respectiv, de a le avea la îndemână sau își avea rădăcinile chiar în familie? Răspunsurile, toate, par a fi toate plauzibile. În familia Eminovici au existat cel puțin două lăzi, păstrate astăzi la Memorialul Ipotești. Iar dacă lada de zestre a Ralucăi Iurașcu/ Eminovici este motivată prin tradiția, menținută până la început de secol XX, a lăzilor de zestre, în general, lada cu acte, care i-a aparținut lui Gheorghe Eminovici, dă măsura preocupărilor sale.

„Izvodul di zăstri ci dau fiicei meli Ralu cu blagoslovenie și sănătati. – Din anul 1840 Mai 26” – fie că ne referim la lista oferită de un „funcționar la Arhivele Statului Iași”, Traian Ichim, spre publicare revistei „Viața Românească” (nr. 1 din 1921), fie că avem în vedere textul publicat de Gh. Ungureanu (Ungureanu 1977: 62) – conține „una ladă mare”. Lada, de la poziția 15 în lista din „Viața Românească” și poziția 16 în lista lui Gh. Ungureanu, este, credem, lada de zestre păstrată astăzi în holul Casei memoriale de la Ipotești. Izvodul – menționa redacția revistei „Viața Românească” – „ne arată mai concret clasa socială din care făcea parte Eminescu, ne dă un indiciu asupra stării materiale a părinților săi. (...) O veche gospodărie moldovenească de boiernași cu

BDD-A31817 © 2020 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:02 UTC)

oarecare dare de mînă, un confort patriarhal…" („Viața Românească" 1921: 124). În confirmarea celor presupuse de redacție, precizăm că stolnicul Vasile Iurașcu, pentru cele trei fiice căsătorite (alte trei fiice – Fevronia, Sofia și Olimpiada au intrat în monahism), a asumat obligația morală de a da zestrea promisă. Despre Maria (Marghioala), copilul cel mai mare al familiei, stolnicul notează în *Mărgăritarele*: „În anul 1824, februarie 10 zile, am cununat pe Marghiolița cu Mihalache Mavrodin, alegându-l eu din 49 ce au cerut-o" (Marin 1979: 52-53). Despre căsătoria Saftei cu clucerul Dimitrie Velisar stă dovadă un înscris, prin care clucerul consemnează: „Afară de zăstrea ce am primit mai înainte, atât în bani, cât și în lucruri, de la socrul meu, dumnealui stolnicul Vasile Iurașc, precum lămurește izvodul de zestre ce am dat supt a me iscălitură, am mai priimit și în urmă spre întâmpinarea casnicilor meli greutăți încă 475 galbeni, și 25 lei" (Ungureanu 1977: 139). Izvodul de zestre al Ralucăi confirmă că ea aducea în noua familie o avere, care nu era de neglijat: „Una icoană, Maica Domnului, fericată în argint. – Una candelă tij de argint. – Patru ineli cu diamant. – Una părechi cercei cu mărgean. – Un fermual. – Două brațele de aur. – Una părechi de cercei cu coletul lor. – Una alesidă de aur. – 12 linguri. – 12 cuțite. – 12 furculițe. – 12 lingurițe. – 1 lingură mare. – Un paneraș lucrat în ajur. – Una ladă mare. – Șasă tingiri de aramă. – Două tablale de Lipțca. – 6 sfeșnice. – Un lighian. – Un ibric de alamă. – Un salop de atlas. – 7 rochii de mătasă. – 1 rochie de alibet. – 8 straie de cit. – 2 măsuți di cărți. – 3 tacîmuri de masă. – Pînză de fabrică – 4 tacîmuri. – Pînză de casă. – 24 bucăți, cămeși și fuste. – 4 bucăți scorțuri. – 2 scrinuri. – 2 salteli. – 2 oghealuri. – 3 rînduri prostiri. – 8 perine cu trei rînduri de fețI. – 3 capeli. – 7 șaluri și unul turcesc. – 2 mindire de lînă. – 8 prosoape. – 1 gardirop. – 10 părechi scarpe de tot soiul. – 12 părechi colțuni. – Sticlării și farfurii. – Bani în numărătoare înaintea cununiei #1.500. – Bani în numărătoare în ziua cununiei la 29 Iunie anul 1840, rest #1.500. – Adică în bani #3.000 (galbeni) și zestre în haine și obiecte 576#.

(ss) STOLNICUL JURAȘCU

Întocmai am primit

(ss) GHEORGHE EMINOVICI

(ss) RALU EMINOVICI" (reprodus după: „Viața Românească" 1921: 123-124).

Lada de zestre a Ralucăi Iurașcu, în sine, e și dovada unui gust rafinat. Lucrată din lemn de stejar băițuit și lăcuit, lada e decorată cu elemente utili-

BDD-A31817 © 2020 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:02 UTC)

zate frecvent în ornamentica de obiect (folosite și în arhitectură sau pentru tipărituri) în secolele XVIII- XIX. Spătarul ei este compus din patru registre sculptate cu motive vegetale stilizate, încadrate fiecare de două personaje fitomorfe (jumătate om, jumătate plantă) cu trup de copil, unite prin cinci piloni strunjiți. Capacul lăzii este ornamentat cu decor vegetal prin incizare, iar partea inferioară este compartimentată pe două registre având ca medalioane în relief două capete de lei. Acestea sunt încadrate în câte o casetă ale căror fundal conține simetric elemente decorative cu cap de animal, prelungit cu elemente vegetale. Cele două registre sunt despărțite de trei măști grotești fitomorfe cu gura deschisă. În dreptul măștii centrale este vizibil, în partea de sus, sistemul de deschidere – închidere al lăzii. Șase picioare de înălțime mică, decorate cu reprezentări grotești, fitoforme sprijină lada.

Elementele utilizate în decorarea acestei piese de mobilier sugerează, prin realizare și simbolistică, funcționalitatea mobilierului – acela de păstrare în siguranță a unor bunuri: perechea de figuri fitomorfe, utilizată la spătar, sugerează stabilitate, prosperitate, armonie, iar elementele vegetale – transferarea procesului perpetuu de renaștere al naturii; capetele de leu din cele două medalioane se asociază cu forța, puterea, iar măștile grotești de pe fondul frontal al lăzii și picioarele acesteia, prin forța reprezentării lor, semnifică protecție, „păzind" conținutul.

Opusă ca realizare este cea de-a doua ladă, păstrată în biroul căminarului, lada de acte, care i-a aparținut. Confecționată din fier, lada are dublă închidere: cu cheie pe capac și cu două velciuge pentru lacăte, în partea din față. Pe părțile laterale, lada este prevăzută cu două torți, care, teoretic, ar permite mutarea ei. În realitate, lada de acte cu greu ar putea fi mișcată din loc de două persoane. Căminarul, e de presupus, a purtat-o cu sine în lungile și frecventele sale drumuri: de la Dumbrăveni la Botoșani (definitiv, pe 23 aprilie 1849); de la Botoșani la Durnești și de la Durnești la Botoșani (între 1849 și 1852); în Botoșani, de la casa surorii Ralucăi, Marghioala Mavrodin, la propria casă; de la Botoșani la Ipotești (definitiv, în 1853); și, în fine, din casă în atenansă (în 1879).

Fiul mai mare al dascălului Vasile Eminovici din Călinești lui Cuparencu, Gheorghe Eminovici „a învățat carte în Suceava, 3 clase, la un anume dascălul Ioniță", scria Matei Eminescu în „Memoriu" (Eminescu 1909: 147). Cu această școală și datorită inteligenței native, e de presupus, Gheorghe Eminovici a ținut, mai întâi, cancelaria baronului Ioan Cârste, apoi cancelaria boierului Balș, redactând numeroase adrese, către diverse instanțe, mai întâi în

BDD-A31817 © 2020 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:02 UTC)

numele lui Costache Balș, apoi în nume propriu în propriile afaceri pe care le-a avut. Stabilit pe moșia Ipotești, din 1853, după cum constată Gh. Ungureanu, Gheorghe Eminovici ținea, probabil, și o evidență a propriei cancelarii odată ce adresele sale aveau și numere de ieșire. Și în această situație, necesitatea păstrării actelor într-un loc sigur, cum era lada de acte, este de natura evidențelor. Descoperirea unui registru de acest fel, păstrat poate încă pe undeva, ar aduce mai multă lumină asupra afacerilor căminarului și a actelor pe care le păstra în respectiva ladă.

Ambele piese – atât lada de zestre a Ralucăi, cât și lada de acte a lui Gheorghe Eminovici – au fost găsite în atenansa din curtea proprietarului moșiei de la Ipotești. Aceasta – scrie I.D. Marin – era „o casă lungă, de 15 metri, cu fața spre biserică. În acea casă era o cameră specială a băieților, apoi – la mijloc – o cameră care servea de cancelarie, pentru diferite socoteli cu sătenii, iar în continuare, bucătăria, cu fîntîna alături" (Marin 1979: 95). Atenansa este prinsă și în descrierea detaliată din actul de adjudecare a moșiei, când Eminovici este nevoit să vândă partea sa de moșie lui Cristea Marinovici: „*Pe moșie se află o curte pentru locuință compusă din 9 odăi, pereții parte din vălătuci, parte de cărămidă, acoperită cu șindrilă, pe jos fiind podite, aflîndu-se în stare proastă,* ***în ogradă o cuhne cu două odăi, pereții de cărămidă acoperită cu șindrilă*** *(...), împrejurul curții sînt 5 case pentru servitori, acoperite cu stuh, avînd fiecare casă cîte 10 prăjini de pămînt (...), pe locul numit Sicna se află o pereche de coșeri noi de nuieli, în lungime aproximativ de 12½ stânjini, sub un acoperămînt de stuh, cu standolă prin mijloc, tot acolo se află o altă pereche de coșeri vechi, tot de nuieli, sub acoperămînt de stuh, cu standolă pe mijlooc, având o lungime de 8 stânjini, la coșeri se află locuință acoperită cu stuh și doi bordei pentru servitori" (Ungureanu 1977: 409).*

Cristea Marinovici locuia la Botoșani, iar căminarul, după ce i-a vândut moșia, se mutase în atenansă cu parte din mobile, printre care și cele două lăzi, locuind acolo până în anul morții sale – 1884.

Bibliografie

Eminescu 1909: M. Eminescu, *Omagiu lui Mihail Eminescu cu prilejul a 20 de ani dela moartea sa*, alcătuit și așezat în pagină de Comitetul Comemorării – Galați și tipărit la Atelierele Grafice Socec & Co. societate anonimă, București.

Marin 1979: I.D. Marin, *Eminescu la Ipotești,* Iași, Junimea.

BDD-A31817 © 2020 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:02 UTC)

Ungureanu 1977: Gh. Ungureanu, *Eminescu în documente de familie,* București, Minerva.

„Viața românească" 1921: *Constribuții la biografia lui Eminescu,* în: „Viața Românească", nr. 1, p. 123-124.

Rezumat: Autoarea descrie două piese care au aparținut familiei Eminovici și care fac parte astăzi din patrimoniul Memorialului Ipotești: lada de zestre a mamei poetului, Raluca Iurașcu, și lada de acte a tatălui său, Gheorghe Eminovici. Autoarea contextualizează cele două piese, făcând și o descriere tehnică a acestora. Se face, de asemenea, referire la un imobil din spațiul Ipoteștilor, în care s-au păstrat cele două obiecte, dar și altele, care au aparținut familiei Eminovici.

Cuvinte-cheie: Raluca Iurașcu, lada de zestre, Gheorghe Eminovici, lada de acte, atenansă.

Abstract: The author describes two pieces of furniture that belonged to the Eminovici family and which are part of the patrimony of the Ipotești Memorial today: the dowry box of the poet's mother, Raluca Iurașcu, and the document box of his father, Gheorghe Eminovici. The author contextualizes the two pieces, making their technical description. The article contains references to a building in the Ipotești area, where not only the two mentioned objects were kept, but also many others, which belonged to the Eminovicis.

Keywords: Raluca Iurașcu, dowry box, Gheorghe Eminovici, document box, annexe.

Ipotești. Lada de zestre din holul casei memoriale

BDD-A31817 © 2020 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:59:02 UTC)